

Laupäev

Baltikumi
ooperilipulaeva
kapteni
Andrejs Žagarsi
unistused
täituvad lk 10-11

5. XI 2011
Eesti Päevaleht

Andres Laasik
toimetaja

Estonia teatris eile esietendunud Puccini „Manon Lescaut” lavastanud Andrejs Žagars on tähtis tegelane Läti rahvusoperi eduloos, ta on olnud enam kui 15 aastat Baltikumi ooperilipulaevaks peetava institutsiooni juht. Žagars sõnul olid tal aastal 1995 head eeldused tõsta ooperikunst kõrgustesse. „Valmis sai teatri põhjalik remont, mis andis rahvale kuldselt särava ooperimaja. See remont kestis mitu aastat, nii et publik oli ooperi järele näljas,” meenutab Žagars enda ja oma teatri tõusuaastaid.

Žagarsiga ei tule pikalt vaielda väite üle, et Läti rahvusoper on praegu vähemalt kolme Balti riigi taustal väljapaistvaim oma ala institutsioon. „Kes hindab ooperi taset?” küsib Žagars retooriliselt. „Professionaalid, kes kirjutavad suurtes rahvusvahelistes ajakirjades? Läti rahvusoperist on kirjutatud positiivselt lugupeetud ooperiajakirjad nagu Opera ja Opernwelt. Ma arvan, et tänane Läti rahvusoper on nähtav mitte ainult Baltikumi kontekstis, vaid Euroopa tasemel.”

Kohati väljalöövas eestlaste, lätlaste ja leedulaste soovis üksteiste saavutusi võrrelda ei näe Žagars midagi halba. „Võistlus on igal ajal hea. Progressi aluseks on terve konkure-

Ent lisaks ajaloole toetas Läti rahvusoperit ka tänapäevane aktiivsus. Andrejs Žagars sõnul alustas ta rahvusoperi juhiks saades inimjahti, otsides teatri lavale parimaid artiste ja lavaauku parimaid orkestrante. Ja mitte ainult ei otsitud juba väljakujunenud tähti, vaid püüti juurde tekitada ka uusi. Aastast 1997 alustas teatri juures tööd noorte ooperistuudio, kus muusikaakadeemia lõpetanud lauljad võisid oma annet edasi arendada. Stuudio lauluõpetajatena töötasid sel alal tunnustust leidnud Margarita Gruzdeja ja Anita Garanča, kes on Metropolitani diiva Elina Garanča ema. „Uute lauluanete arendamisel on tähtis õpetajaid vahetada,” rääkis oma kogemusest Žagars. „Et hea tulemus saavutada, oleme kutsunud laulupedagooge ka Itaaliast, Austriast, Hollandist ja mujalt. Üheksakümnendatel Hamburgi Staatsoperisse jõudnud Inga Kalna oli noortele lauljatele heaks eeskujuks selles, kuidas teha rahvusvahelist karjääri. Meie noored lauljad laulsid nii hästi, et agendid kutsusid neid suurtele lavadele esinema.”

Noored löövad läbi

Küsimused, kui palju on Lätl kasu suurtele ooperiteatritele tähtede kasvatamisest või kui sagedasti lätlaste kuulsaim täht metsosopran Elina Garanča siis Riias laulab, ei tee Andrejs Žagarsit kuidagi murelikuks. „Sellega tuleb arvestada, et nii suuri lauljaid ei saa Riias kinni pidada. Aga nad tulevad

Läti ooperi- kindral aitab konkurente

retooriliselt. „Professionaalid, kes kirjutavad suurtes rahvusvahelistes ajakirjades? Läti rahvusooperist on kirjutatud positiivselt lugupeetud ooperiajakirjad nagu Opera ja Opernwelt. Ma arvan, et tänane Läti rahvusooper on nähtav mitte ainult Baltikumi kontekstis, vaid Euroopa tasemel.”

Kohati väljalöövast eestlaste, lätlaste ja leedulaste soovis üksteiste saavutusi võrrelda ei näe Žagars midagi halba. „Võistlus on igal ajal hea. Progressi aluseks on terve konkurents. Hea on, kui on olemas konkurent, aga hea on ka koostöö olemasolu. Nad ei välista üksteist.”

Aivar Mäe on tubli

Koostöö hea näide ongi Žagarsi kutsumine Estonia teatrisse lavastama. Samuti on see näide viimasel ajal tihenunud sidemetest kolme Balti riigi ooperiteatrite vahel, tänu millele on möödunud aasta jooksul lauldud-mängitud hulk ooperielu elavdanud külalisetendusi. „Vahetada etendusi oli Aivar Mäe hea idee,” paljastab Žagars tihenedu koostöö autorluse. „Meil oli ka varem, kui Aivar oli veel Eesti Kontserdi juht, hea koostöö, ta kutsus meie artiste korduvalt Eestisse esinema. Mulle väga meeldib Aivar Mäega koostööd teha, ta on progressile suunatud, dünaamiline. Usun, et kui majanduse olukord läheb paremaks, teeme veel üheskoos suuri asju.”

Andrejs Žagars arvab, et Läti rahvusooperi liidripositsioon Baltikumis on sündinud suuresti tänu pikematele ooperitraditsioonidele. „Meie ooperimaja saab varsti 150-aastaseks. Ooperit on Riias tehtud järjepidevamalt kauem ja ka saksa ooperikultuuri viljakat mõju on meil rohkem. Wagner teadupärast töötab Riias. Väga oluliselt mõjutab Läti rahvusooperit ka Leo Blech.”

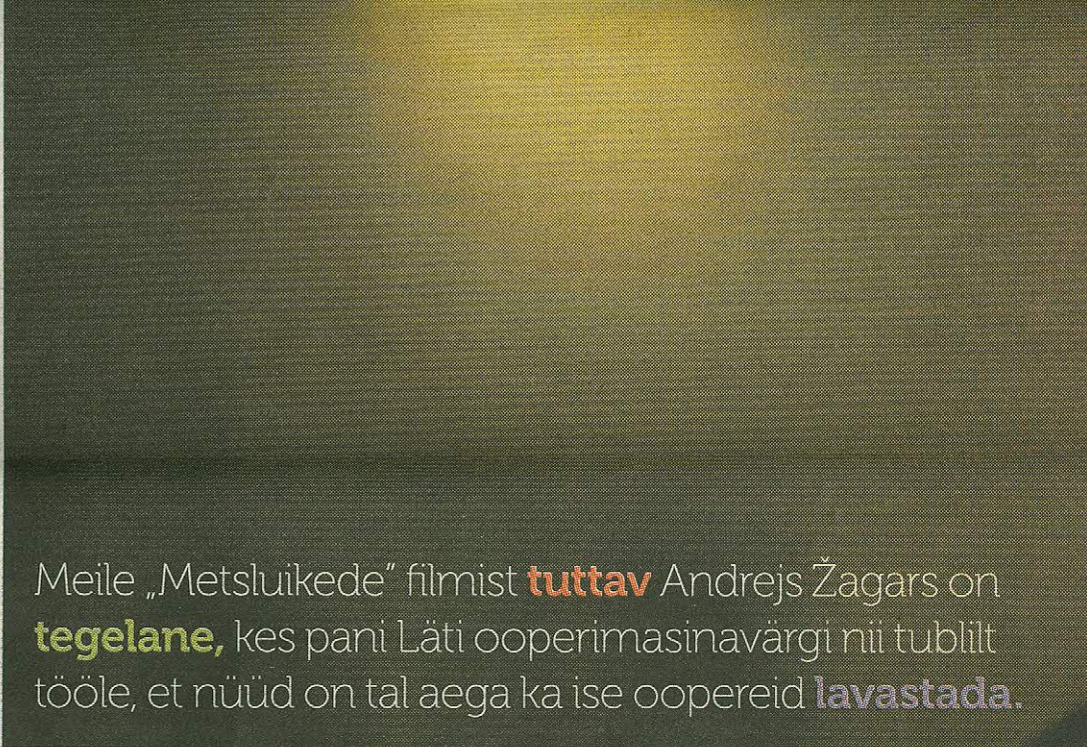
seises, kuidas teha rahvusvahelist karjääri. Meie noored lauljad laulsid nii hästi, et agendid kutsusid neid suurtele lavadele esinema.”

Noored löövad läbi

Küsimused, kui palju on Lätil kasu suurtele ooperiteatritele tähtede kasvatamisest või kui sagedasti lätlaste kuulsaim täht metsosopran Elina Garanča siis Riias laulab, ei tee Andrejs Žagarsit kuidagi murelikuks. „Sellega tuleb arvestada, et nii suuri lauljaid ei saa Riias kinni pidada. Aga nad tulevad siia tagasi rolle laulma ja sellest kujuneb sündmus. Elina Garanča esineb üldse praegu vähe, sest tal on väike laps ja kui ta üldse Riias esineb, siis teeb ta kontserdi. Aga näiteks sopran Marina Rebeka tuleb peagi meile laulma. Eelmisel nädalal laulis ta Metropolitanil laval Donna Annat „Don Giovanni”, kuid peagi tuleb ta laulma minu järgmises lavastuses Riias nimirolli Donizetti „Lucia di Lammermoori”.

Noorte peale panustatakse Riias veel sedapidi, et Žagars liitis teatri noorte lauljate programmiga ENOA (European Network of Opera Academies), mis saab toetust Brüsselist. „Noori on vaja arendada,” ütleb Žagars. „Nad on meie ooperisaadikud mujal maailmas. Lätist on kaheksa lauljat jõudnud Metropolitanile. Kui need lauljad jõuavad suurtesse teatritesse, siis on muidugi keeruline neid siia esinema kutsuda. Tuleb kombinereida, leida võimalusi, kuidas see tasub ennast ära.”

Ka Eesti tähtede tuleviku suhtes on Žagars optimistlik. „Siin on olemas uus muusikaakadeemia maja. Alustas

Meile „Metsluikede” filmist **tuttav** Andrejs Žagars on **tegelane**, kes pani Läti ooperimasinavärgi nii tublilt tööle, et nüüd on tal aega ka ise oopereid **lavastada**.

AJARÄND

Manon tuleb kuuekümnendate Vahemere-kuurorti

● Andrejs Žagars ei tee mingisugust saladust oma Estonia teatris valmiva uuslavastuse ajalisest transformatsioonist – see muutub kahe ja poole sajandi jagu.

● Ooperiga samanimelise Abbé Prévost’ romaani „Manon Lescaut” tegevus toimus 18. sajandi esimeses otsas, Estonia teatri laval toimuvad aga võluva kaunitari Manoni ümber käivad sündmused 20. sajandi kuuekümnendatel. Riik on jäänud samaks – Prantsusmaa.

● „Mulle ei meeldi väga rokokoo stiil,” põhjendab Andrejs Žagars ajalooliselt õigest keskkonnast loobumist. „Rokokoo on dekoratiivne ja kuidagi mage. Kuuekümnendad aastad,

kuhu me „Manoni” üle viime, on aga minu meelest väga huvitav ajastu, revolutsiooniline. Käis võitlus demokraatlike väärtuste eest, toimus seks-revolutsioon, kultuurirevolutsioon. Väga värvikas ajaloo periood. Minu jaoks on Manon Lescaut’ tegelaskuju vasteks tolles ajas Brigitte Bardot. Selline on uus taust, kus Puccini ooper toimuma hakkab.”

● Prévost’ romaani ja Puccini ooper paigutavad tegevuse Prantsusmaa provintsi, Pariisi ja Ameerikasse. Estonia teatri Manon liigub hoopis Prantsusmaa Vahemere-äärsete kuurortide suurejoonelistel kuldsetel liivadel, nooblites villades ja salongides.

● „Tavaliselt ma püüan tuua lavastatava ooperi lugu meie ajale lähemale,” põhjendab Žagars ajastu transformatsiooni. „Minu jaoks ei ole tähtis viia ellu mingit väljamõeldud kontseptsiooni, vaid ajastu muutmises näen ma võimalust tuua

ooperi lugu publikule lähemale. Ei saa teha nii, et mõttled välja mingi perioodi – oh, siin oleks lahe teha. Kõik peab sobima looga. Minu meelest „Manon” sobib kuuekümnendatesse.”

● „Manon Lescaut” lavastuse välise ilme eest hoolitsevad lava kujundanud Renate Lorence ja kostüümikunstnik Kristina Pasternaka, mõlemad Lätist.

● Nimirolli laulavad Aile Asszonyi ja Heli Veskus. Noore aadlimehest armastajana tuleb lavale Estonia tenor Mart Madiste, keda dubleerib külalisena ta itaalia kolleeg Carlo Baccelli.

● Lugu võluvast naisest, kelle ümber mehed askeldavad nagu kärbsed ümber meepoti, on Eesti muusikateatris tõusnud oluliseks teemaks. Vanemuise teater mängib sama lugu Massenet’ ooperina, Estonia teatris näeb Manoni veel ka balletina.

Noored on meie ooperisaadikud maailmas. Lätist on kaheksa lauljat jõudnud Metropolitanile.

Fotod: Rauno Volmar; Tallinnfilm

Meie ooperimaja saab varsti 150-aastaseks. Ooperit on Riias tehtud kauem. Wagner teadupärast töötas Riias.

tööd Jaakko Ryhänen, kellest ma olen kuulnud palju head. Annete kerkimine võtab aega.”

Andrejs Žagars ise tõsis ooperimaailma kõrvalt. Ta on diplomeeritud näitleja, kes mängis enne Läti rahvusoooperi peadirektoriks saamist 14 aastat teatris ja filmis. „Viimased filmirollid tegin ma 1995. aastal, enne läksin ooperiteatrisse,” ütles Žagars. Ooperisse tõi ta uuenduste laine, nimelt oli Andrejs Žagars juba varem asutanud oma agentuuri, mis sõubisnises edukalt toimis. Muu hulgas oli näitlejas tekkinud huvi ooperikunsti vastu. „Mind hakkas väga huvitama ooperikunst ja konkreetset Komische Oper Berliinis. Ma tutvusin tollal kuulsate lavastajate töödega.” Kogemus erateatvõtluses oli Andrejs Žagarsi arvates põhjus, miks ta sai 1995. aastal Läti rahvusoooperi peadirektori ametisse.

„Metsluikede” piiskop

Muide, näitlejaametis oli Andrejs Žagarsil mitu tööd ka Eestis Tallinnfilmis studios. Võrdlemisi suur roll oli tal mängida Moskva tellimusel Tallinnas O’Henry proosa põhjal vändatud mängufilmis „Kaks paari ja üksindus”, mille lavastas Tõnis Kask. Teine töö oli Helle Karise lavastatud koguperefilmis „Metsluiged”, kus Andrejs Žagars mängis koos näitlejast

Ooperilavastamine pakkus mulle kogu aeg huvi. Kui ma oma teatris teiste

lavastajate lavastusi vaatasin, siis kerkis mulle vaimusilmas omaenda tõlgendus, mõtlesin, kuidas mina oleksin selle ooperi teinud. See trenis kujutlusvõimet.”

Töö Läti rahvusoooperis on praegu toimiv masinavärk ja peadirektoril on nüüd võimalus teha ka lavastajatööd. „Lavastajatöö on muutunud mu jaoks unistuste realiseerimiseks. Saan teha oma peadirektori töö kõrvalt ühe lavastuse aastas. Teatri *management* toimib praegu väga tõhusalt, nii et jääb ka rohkem aega tuleviku planeerimiseks. On aega paremini ette valmistada tulevase hooaegu.”

Järgmisel hooajal on teatril kavas uute lavastustega tähistada Wagneri, Verdi ja Benjamin Britteni juubeldaatumeid. Aastal 2014, kui Riias saab Euroopa kultuuripealinn, on teatril kavas tuua välja Wagneri ooper „Rienzi”, mille kirjutamist helilooja alustas Riias. Veel on kultuuripealinna kavas kolm uut läti ooperit, mille kirjutavad Andris Dzentis, Kristaps Petersons ja Arturs Maskats. „Uut ooperit on publikule raske müüa. Kuid meil on moraalne kohustus hoolitseda rahvusliku ooperiliteratuuri eest. Eestis on

ettevõtluses oli Andrejs Žagars arvates põhjus, miks ta sai 1995. aastal Läti rahvusooperi peadirektori ametisse.

„Metsluikede” piiskop

Muide, näitlejaametis oli Andrejs Žagarsil mitu tööd ka Eestis Tallinnfilmistuudios. Võrdlemisi suur roll oli tal mängida Moskva tellimusel Tallinnas O’Henry proosa põhjal vändatud mängufilmis „Kaks paari ja üksindus”, mille lavastas Tõnis Kask. Teine töö oli Helle Karise lavastatud koguperefilmis „Metsluiked”, kus Andrejs Žagars mängis koos näitlejast venna Jurisega. „Mulle on neist filmivõtetest jäänud meelde see, kuidas mind Riias Saaremaale üle jäätee taksoga võtetele veeti.” Vennad Juris ja Andrejs Žagars mängisid ka filmis vendi ja Juris on jäänud näitlejatöö juurde siamaani. „Üldiselt olen ma näitlejatööst loobunud. Mulle pakuti hiljuti Venemaalt teha filmiroll, kus ma oleksin mänginud halba ameeriklast. Ma ütlesin ära. Projekt tundus riskantne, ei taha enam, pealegi on Venemaal teatud kaos. Aga ei maksa ütelda, et ma ei mängi enam kunagi mitte midagi. Kes teab, mida elu veel tuua võib.”

Ooperilavastaja ameti juurde jõudis Andrejs Žagars aga suhteliselt hiljuti. „Seitse aastat töötasin ma ooperiteatri peadirektorina, ainult korraldasin ja reformisin teatritegemist. Aastal 2003 tahtsin ma teha midagi loomingulist ja siis lavastasin „Lendava hollandlase”, mille kallal me alustasime tööd Riias ja mille viisime hiljem edukalt Rootsi külalissetundustele.

ril kavas uute lavastustega tähistada Wagneri, Verdi ja Benjamin Britteni juubelidaatumeid. Aastal 2014, kui Riias saab Euroopa kultuuripealinn, on teatril kavas tuua välja Wagneri ooper „Rienzi”, mille kirjutamist helilooja alustas Riias. Veel on kultuuripealinna kavast kolm uut läti ooperit, mille kirjutavad Andris Dzentis, Kristaps Petersons ja Arturs Maskats. „Uut ooperit on publikule raske müüa. Kuid meil on moraalne kohustus hoolitseda rahvusliku ooperiliteratuuri eest. Eestis on olemas hea näide uue ooperi õnnestumise kohta, Erkki-Sven Tüüri „Wallenberg” on minu meelest muusikaliselt väga õnnestunud teos.”

Uusi töid planeerib Läti rahvusooper pärast majanduskriisist sündinud lahjenduskuuri paindlikumalt. Riigi dotatsioon langes kaheksa miljoni euro pealt 2008. aastal 5,5 miljoni eurule järgmisel aastal. Veidi kukkus ka piletitulu, kuna teater oli sunnitud piletihindade odavamaks laskma. Mis on Žagars kinnitusele odavamad kui Estonia teatris. „Tuli ilmutada paindlikkust,” räägib kriisiaja üleelamisest Žagars. „Tänu sellele läks meil küllastatavusega hästi, saal oli täidetud 87% ulatuses, mida pean heaks näitajaks. Uute lavastuste tegemise asemel tuli taastada vanu tükke. Uuel hooajal plaanime välja tuua seitse uut lavastust. Raskeid aegu aitasid üle elada sponsorid. Näiteks aastal 2010 saime Läti ettevõtjatelt 0,7 miljoni eurot sponsoritoetust.

Läti ühiskond peab oma ooperiteatrist lugu.”

-1, 3- Žagars mängis „Metsluikedes” piiskoppi, tema kaksikvend aga kuningat. **-2-** Manon muutus Žagars käe all rokokoodaamist hipiplikaks.

Mulle pakuti hiljuti Venemaalt teha filmiroll, kus ma oleksin mänginud halba ameeriklast.